

Parlament České republiky
POSLANECKÁ SNĚMOVNA
2017
7. volební období

Z Á P I S

z 36. schůze

*výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu,
která se konala dne 23. února 2017 od 13.45 hod.*

v budově Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1, v místnosti č. A106 /1. patro

Z jednání omluveni: posl. Semelová, posl. Dobešová, posl. Berdychová, posl. Pojezný

Přítomni: dle prezenční listiny.

Hlasování probíhá aklamací.

Jednání řídil předseda výboru posl. Jiří Zlatuška.

10.00 hod. - bod 1. Sdělení předsedy

Předseda sdělil, že dne 19. února 2017 skončilo funkční období Prof. PhDr. Janě Geršlové a Prof. Ing. Ladislavu Jaklovi, CSc., je třeba zvolit dva nové členy Kontrolní rady Grantové agentury ČR. Informoval poslance, že vypíše novou výzvu, aby volba mohla proběhnout ještě do prázdnin.

10.15 hod.

bod 2. Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk 959)

Pokračování jednání z 35. schůze výboru - je otevřená obecná rozprava, protože se nikdo nepřihlásil, otevřel předseda výboru podrobnou rozpravu.

- posl. Putnová - předložila pozměňovací návrh (v systému pod č. 5849)

Za § 24 se vkládá nový § 24a, který včetně nadpisu a poznámky pod čarou č. 9b) zní:

„§ 24a

Volno pro vlastní vzdělávání

(1) Pedagogickému pracovníkovi zajišťujícímu vzdělávání ve škole nebo školském zařízení, který je učitelem [§ 2 odst. 2 písm. a)], se na jeho žádost poskytne volno pro vlastní vzdělávání nebo tvůrčí činnost (dále jen „volno pro vlastní vzdělávání“) v délce šesti měsíců jedenkrát za patnáct let, nebrání-li tomu závažné okolnosti týkající se plnění vzdělávacích úkolů školy nebo školského zařízení. Volno pro vlastní vzdělávání může být v odůvodněných případech i kratší, nejméně však v délce 1 měsíce. Po dobu volna pro vlastní vzdělávání náleží učiteli náhrada platu ve výši platového tarifu podle zvláštního předpisu^{9b)} nebo náhrada mzdy. Pro výpočet výše náhrady mzdy se použijí obdobně zvláštní předpisy podle věty třetí.

(2) Žádost překládá učitel písemně, a to nejpozději 6 měsíců před požadovaným dnem začátku volna pro vlastní vzdělávání. Její přílohou je čestné prohlášení o tom, že učitel nečerpal volno pro vlastní vzdělávání v období patnácti let předcházejících požadovanému dni začátku volna pro vlastní vzdělávání, a další písemnosti prokazující, že učitel působil ke dni podání žádosti po dobu alespoň 120 měsíců v pracovním poměru jako učitel; to neplatí, může-li ředitel ověřit rozhodné informace na základě vlastní dokumentace školy nebo školského zařízení. V žádosti učitel uvede údaje umožňující jeho identifikaci a dále

a) požadovaný den začátku volna pro vlastní vzdělávání,

b) požadovanou délku volna pro vlastní vzdělávání,

c) popis plánovaných aktivit směřujících k vlastnímu vzdělávání, zejména pak k realizaci dalšího vzdělávání podle § 24, nebo tvůrčí činnosti, které se učitel zavazuje uskutečnit, a

d) způsob prokázání jejich naplnění.

(3) Ředitel rozhodne o žádosti do 30 dnů. Ředitel žádosti nevyhoví, pokud

a) učitel nepůsobil během posledních 15 let po dobu alespoň 120 měsíců v pracovním poměru jako učitel nebo pokud od dne začátku předchozího volna pro vlastní vzdělávání do požadovaného dne začátku volna pro vlastní vzdělávání uplyne méně než 15 let,

b) poskytnutí volna pro vlastní vzdělávání brání závažné okolnosti týkající se plnění vzdělávacích úkolů školy nebo školského zařízení, nebo

c) popis plánovaných aktivit směřujících k vlastnímu vzdělávání nebo tvůrčí činnosti neodpovídá potřebám školy nebo školského zařízení nebo způsob prokázání naplnění plánovaných aktivit není dostatečný.

(4) Pokud ředitel žádosti nevyhoví,

a) v případě důvodu podle odst. 3 písm. b) navrhne žadateli jiný den začátku volna pro vlastní vzdělávání, který nastane nejpozději o 12 měsíců později než požadovaný den začátku volna pro vlastní vzdělávání uvedený v žádosti podle odstavce 2,

b) v případě důvodu podle odst. 3 písm. c) navrhne žadateli jiný popis plánovaných aktivit směřujících k vlastnímu vzdělávání nebo tvůrčí činnosti, který odpovídá potřebám školy nebo školského zařízení, nebo jiný způsob prokázání naplnění plánovaných aktivit.

(5) Souhlasí-li žadatel s návrhem podle odstavce 4, má se za to, že tím ředitel vyhověl jeho žádosti ve znění návrhu ředitele.

(6) Nejpozději do 30 dnů od ukončení volna pro vlastní vzdělávání je učitel povinen prokázat naplnění plánovaných aktivit. Lhůtu ke splnění povinnosti podle věty předchozí může ředitel prodloužit, je-li to k prokázání naplnění plánovaných aktivit účelné. Neprokázání naplnění plánovaných aktivit ve lhůtě podle vět předchozích je závažným porušením povinností

vztahujících se k jím vykonávané práci.

(7) Na rozhodování o žádostech ve věcech volna pro vlastní vzdělávání se nevztahuje správní řád, opravné prostředky nejsou přípustné.

9b) Nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů.“

Čl. II

Přechodná ustanovení

Do 1. 9. 2023 může ředitel postupem podle § 24a odst. 4 písm. a) navrhnout termín poskytnutí volna pro vlastní vzdělávání, jehož začátek je stanoven na den pozdější než je uvedeno v § 24a odst. 4 písm. a), nejpozději však na 1. 9. 2024.

Čl. III

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti 1. 9. 2018.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

I. Obecná část

A. Zhodnocení dosavadní právní úpravy včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k rovnosti mužů a žen

§ 24 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících ukládá pedagogickým pracovníkům povinnost dalšího vzdělávání, kterým si obnovují, udržují a doplňují kvalifikaci. Vedle toho jsou (v souladu s ustanovením odstavce 2) oprávněni účastnit se dalšího vzdělávání, kterým si zvyšují kvalifikaci. Podrobnosti upravuje vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška o dalším vzdělávání“). Uvedené předpisy stanovují povinnosti, ovšem neupravují vhodné podmínky pro jejich důstojné splnění.

Právní úprava nerozlišuje mezi muži a ženami, přesto na obě dvě skupiny nedopadá vhodně, když jim na jednu stranu stanovuje povinnosti, na stranu druhou jim však nevytváří vhodné podmínky. Účelem předloženého návrhu je tuto situaci změnit, a to zavedením institutu „volno pro vlastní vzdělávání nebo tvůrčí činnost“ do českého právního řádu. Jeho primárním cílem je podpořit osobní růst pedagogických pracovníků, kteří jsou učiteli, využitelný pro jejich působení ve školství.

B. Principy navrhované právní úpravy

Koncepce volna pro vlastní vzdělávání nebo tvůrčí činnost pedagogických pracovníků, kteří jsou učiteli, částečně vychází z koncepce „tvůrčího volna“ upraveného v § 76 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů. Jeho podstatou je (četností) mimořádné a časově limitované osvobození „učitele“ od standardní výukové činnosti, a to za účelem realizace tvůrčí činnosti, která je sama o sobě velmi intelektuálně a časově náročná. Realizací tvůrčí činnosti akademičtí pracovníci působící na vysokých školách zvyšují úroveň vědění ve společnosti, a zároveň tím sami zvyšují svou materiální kvalifikaci. Mnohdy bývá tvůrčí volno využíváno zejména v době přípravy na formální kvalifikační růst ověřovaný habilitačním řízením nebo řízením ke jmenování profesorem.

Po dobu tvůrčího volna na vysoké škole, stejně jako navrženého volna pro vlastní vzdělávání nebo tvůrčí činnost, náleží „učiteli“ mzda, resp. plat. Tím jsou mu vytvořeny skutečné podmínky pro časově a intelektuálně náročné činnosti, což by nebylo možné, pokud by byl „učitel“ v době „volna“ nucen opatřovat si prostředky pro své živobytí.

Je nepochybné, že i pedagogičtí pracovníci působící na školách a školských zařízeních

zřizovaných podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „školský zákon“), jakožto učitelé mohou mít zájem realizovat tvůrčí činnost, a že tak mohou činit ve vysoké kvalitě, zejména v případě, že jejím výstupem jsou učebnice či jiné učební pomůcky. O poznání aktuálnější je však, i s ohledem na právní úpravu a politiku státu realizovanou Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“), potřeba dalšího vzdělávání učitelů a s ní související studium ke splnění kvalifikačních předpokladů, dalších kvalifikačních předpokladů nebo studium k prohlubování odborné kvalifikace (srov. § 1 vyhlášky o dalším vzdělávání), popř. jiné vhodné vzdělávání, například jazykové či orientované na tzv. soft skills.

Volno pro vlastní vzdělávání nebo tvůrčí činnost tak, jak je navrženo, představuje mimořádný časově omezený institut – učitel je oprávněn ho využít jen jednou za 15 let, a to v délce až 6 měsíců. Důvodem pro jeho využití musí být vlastní vzdělávání nebo tvůrčí činnost, popř. jejich kombinace, kterou učitel sám navrhne, a sdělí, jak bude následně prokázáno jejich splnění. V případě, že se tak nestane, bude ředitel školy nebo školského zařízení oprávněn rozvázat s učitelem pracovní poměr. Realizace volna pro vlastní vzdělávání nebo tvůrčí činnost je tedy založena na osobních preferencích učitele a zároveň na jeho osobní odpovědnosti za naplnění navrženého plánu.

Důležitým rámcem pro realizaci volna pro vlastní vzdělávání nebo tvůrčí činnost je souhlas ředitele. Ten rozhoduje o žádosti učitele, přičemž posuzuje

- naplnění formálních kritérií (oprávněnost ve vztahu k zákonu),
- vhodnost zvoleného termínu,
- očekávaný přínos naplnění plánovaných aktivit směřujících k vlastnímu vzdělávání nebo tvůrčí činnosti pro potřeby školy nebo školského zařízení, a
- přesvědčivost navrženého ověření naplánovaných aktivit.

V případě, že neshledá plánované aktivity jako přínosné pro potřeby školy nebo školského zařízení, nebo bude-li mít pochybnosti o tom, že způsob jejich ověření není dostatečný, navrhne namísto schválení jiné aktivity, resp. jiný způsob jejich prokázání. Bude-li s nimi učitel souhlasit, jeho žádost se považuje za schválenou.

Tím je posílena role ředitele jakožto orgánu odpovědného za odbornou a pedagogickou úroveň vzdělávání a školských služeb a za vytváření podmínek pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (srov. § 164 odst. 1 školského zákona). Podobně důležitá bude jeho možnost de facto určit termín volna pro vlastní vzdělávání nebo tvůrčí činnost, avšak v rozsahu nejvýše 12 měsíců následujících po požadovaném termínu. Tím bude řediteli poskytnut dostatečný prostor pro efektivní plánování a využívání lidských zdrojů, a zároveň bude učiteli umožněno volno pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost realizovat (jakkoli s možným odkladem).

Uvedenými kritérii bude dosaženo vhodného poměru mezi zájmem učitele na osobním rozvoji a zájmem školy nebo školského zařízení na tom, aby se rozvíjel směrem, který je pro ně potřebný, a zároveň mezi právem učitele na samotnou realizaci volna pro vlastní vzdělávání, a potřebou ředitele školy nebo školského zařízení zajistit její bezproblémový chod.

Přestože se jedná o vztah mezi učitelem a ředitelem školy nebo školského zařízení, který má podstatné pracovněprávní aspekty, je možné právo učitele chápat i jako veřejné subjektivní právo. Vzhledem k jeho pracovněprávnímu rozměru se však nejvíce jako vhodné podrobit rozhodování o něm postupu upravenému ve správním řádu nebo zakotvit opravné prostředky. To však nevylučuje, aby se učitel v krajním případě obrátil na soud.

C. Soulad s ústavním pořádkem, mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, a s právem Evropské unie

Návrh zákona je v souladu s ústavním pořádkem České republiky a rovněž s vládní politikou realizovanou MŠMT podporující kvalifikační růst pedagogických pracovníků, zejména pak

učitelů. Nezakládá žádné nerovnosti mezi českými státními příslušníky a ostatními občany Evropské unie.

D. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty

Návrh zákona znamená zatížení státního rozpočtu v jednotlivých letech v řádu desítek miliónů Korun českých ročně v souvislosti s navýšením finančních prostředků resortu školství, ale ve střednědobém časovém horizontu bude dopad neutrální, v dlouhodobém časovém horizontu pak pozitivní, vlivem přesunu neúměrných nákladů na neúčelné vynakládání prostředků na rekvalifikace a zvyšování kvalifikace (např. studium k získání způsobilosti vyučovat další předměty) na úkor prohlubování odborné kvalifikace.

Volno pro vlastní vzdělávání je možné financovat také z vládou schváleného navýšení rozpočtu MŠMT pro oblast odměňování ve školství, čímž dochází k naplnění jedné z vládních priorit.

Návrh zákona předpokládá poskytnutí finančních prostředků 10% všech učitelů v průběhu jejich profesního života, v takovém případě by byl souhrn ročních výdajů přibližně 110 miliónů Kč ročně. Výpočet byl proveden na základě údajů MŠMT podle věkové struktury učitelů regionálního školství, průměrných hrubých měsíčních platů zaměstnanců regionálního školství a platů učitelů regionálního školství podle platových tříd a platových stupňů.

V souvislosti s poskytováním finančních prostředků lze předpokládat nevýznamné zatížení státního aparátu, konkrétně MŠMT, které bude o přidělení finančních prostředků rozhodovat. Na veřejné rozpočty krajů a obcí nemá návrh žádný finanční dosah.

E. Dopady na podnikatelské prostředí České republiky, sociální dopady, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, dopady na životní prostředí

Zákon necílí na výše uvedené skupiny hodnot či subjektů, proto nelze předpokládat, že by na ně měl konkrétní dopady. Přesto může zlepšit postavení těch učitelů, kteří se svými příjmy řadí mezi sociálně slabé, resp. nedosahují příjmů, které by jim umožnily vzdělávat se po dobu tzv. „neplaceného volna“.

II. Zvláštní část

K článku I

K pojmu volno pro vlastní vzdělávání nebo tvůrčí činnost

Termín „volno“ vyjadřuje, že se jedná o určitou úlevu. Je konzistentní s označením úlevy od pedagogické činnosti delší dobu zakotvené v právním řádu pro akademické pracovníky vykonávající vzdělávací činnost na vysokých školách. Jednoznačné svázání s tím, že je „pro vlastní vzdělávání nebo tvůrčí činnost“ vyjadřuje, že úleva není možná bez dalšího, ale jen v případě, že je po její dobu vzdělávací (výuková) činnost nahrazena jinou důležitou činností, totiž činností, jejímž předmětem je vlastní vzdělávání nebo tvůrčí činnost. Ve své podstatě tedy volno pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost neznamena osvobození od jakékoli práce, ale vyjadřuje přechodnou a cílenou změnu pracovní náplně.

K odst. 1

Koncept volna pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost byl vysvětlen v obecné části.

Pokud jde o četnost, navrhuje se, že nárok na něj bude každých 15 let. Je tomu tak zejména proto, že přibližně po 15 letech je již učitel dostatečně zkušený, aby dokázal dobře zhodnotit své dosavadní působení a možnosti dalšího rozvoje a přistoupit k podstatnému a účelnému rozvoji své kvalifikace. Zároveň se v této době ocitá ve středním věku, resp. ve věku, v němž ze školství řada zkušených učitelů odchází. Mnozí z nich proto, že se cítí být unaveni, frustrováni či nedostatečně motivováni pro další setrvání po stejnou či spíše delší dobu. Tím vzdělávací systém přichází o zkušené učitele, zatímco pracovnímu trhu přibývají osoby, které jsou kvalifikovány pro práci, kterou nemají zájem vykonávat. Taková situace je mimořádně

nežádoucí. Lze přitom předpokládat, že dočasná změna pracovní náplně společně s osobním růstem pomůže učitelům překonat náročné období, a navíc zvýší jejich uplatnitelnost ve škole nebo školském zařízení, čímž jim umožní soustředit se na nové výzvy a možná i částečně změnit pracovní náplň za nějakou, od níž čekají větší pracovní uspokojení. Neméně důležité zároveň je, že tím vším přispějí ke zvýšení kvality vzdělávání.

Standardní rozsah 6 měsíců reflektuje dobu nezbytnou ke skutečné změně orientace na jiný druh pracovní činnosti spočívající ve vlastním vzdělávání nebo v tvůrčí činnosti, jako i organizaci školního roku nebo akademického roku na vysoké škole, která je často akreditovaným poskytovatelem dalšího vzdělávání. Pro případ, že by učitel vyhodnotil, že pro jeho vlastní vzdělání nebo tvůrčí činnost postačuje doba kratší, má možnost požádat (postupem podle odstavce 2) o dobu kratší.

K odst. 2

Realizace volna pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost je materiálně založena na konsenzu mezi učitelem a ředitelem, vzhledem k jejich vzájemnému pracovněprávnímu postavení se však jeví jako vhodné, aby formálně byla uskutečněna formou žádosti a rozhodnutí o ní. V žádosti je učitel povinen specifikovat rozhodné údaje, zejména potom uvést, jakými pracovními úkoly směřujícími k vlastnímu vzdělávání nebo tvůrčí činnosti naplní dobu volna pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost; důraz je přitom primárně kladen na to, aby se jednalo o další vzdělávání ve smyslu zákona o pedagogických pracovnících, resp. § 1 vyhlášky o dalším vzdělávání. Tak je učiteli ponechána poměrně široká míra autonomie pro naplňování vlastních aktivit. Je však doplněna mantinely danými potřebami školy, které při svém rozhodování zohledňuje ředitel. Konečně je vyrovnána povinností prokázat naplnění plánovaných aktivit a zejména pak odpovědností za jejich případné nesplnění (odstavec 6).

Vzhledem k neexistenci registru pedagogických pracovníků mají ředitelé omezené možnosti ověřit splnění formálních podmínek u těch učitelů, kteří v rozhodném období působili na jiných školách nebo školských zařízeních; přitom jsou povinni splnění formálních podmínek v rámci rozhodování o žádosti posoudit. Proto se za povinné přílohy žádosti stanovují písemnosti prokazující dosavadní působení učitele (v praxi se patrně bude jednat zejména o pracovní smlouvy) a čestné prohlášení o tom, že učitel volno pro vlastní vzdělávání v období předchozích patnácti let již nečerpал.

Povinnost požádat o volno pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost 6 měsíců před jeho zamýšleným začátkem reflektuje potřebu školy učinit potřebná organizační a případně personální opatření s tím, že ředitel může tuto odložit až o 12 měsíců. Tím je mu bezpochyby poskytnut dostatečný prostor pro přizpůsobení chodu školy nebo školského zařízení nové situaci. Nic zároveň neomezuje ředitele v možnosti stanovit učiteli začátek volna pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost tak, aby jeho část připadla na období letních prázdnin.

K odst. 3

Oprávnění čerpat volno pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost je chápáno jako nárok, ředitel mu proto může nevyhovět jen z taxativně stanovených legitimních důvodů. Ty představují kombinaci upřesnění formálních předpokladů nároku, včetně posouzení splnění základní podmínky 15 let (dle odstavce 1), a též racionalitu plánovaných aktivit ve vztahu k potřebám školy nebo školského zařízení a k rozumné pracovní náplni po dobu volna pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost.

Vymezení rozhodné doby je nastaveno relativně velkoryse, aby při jeho uplatnění došlo k odstranění případných tvrdostí způsobených možnou dřívější praxí uzavírání smluv na dobu 10 měsíců, krátkodobou nezaměstnaností, resp. působením v pracovním poměru, jehož předmětem by nebyl výkon práce učitele, apod. Je možné, že někteří učitelé díky tomu splní podmínky pro čerpání volna pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost dříve než po 15 letech, přesto se to nejeví

jako problematické, mimo jiné kvůli přechodnému ustanovení umožňujícímu řediteli školy během prvních 5 let účinnosti zákona „odsouvat“ začátek volna pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost.

K odst. 4

Ustanovení reflektuje žádoucí míru vyváženosti mezi nárokem učitele volna pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost čerpat a možností ředitele jej v tom určitým způsobem nasměrovat, a to zejména ve vztahu k potřebám školy nebo školského zařízení.

K odst. 5

Materiální přijetí návrhu ředitele je zde posunuto do roviny fikce vyhovujícího rozhodnutí (o žádosti učitele fiktivně obsahující požadavky navržené ředitelem). Jedná se o legislativně-technické řešení umožňující dodržet formu rozhodnutí obsahově však mající blíže spíše k dohodě.

K odst. 6

Učiteli se v návaznosti na čerpání volna pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost stanovuje povinnost prokázat, že naplnil, k čemu se v žádosti zavázal, a to v přiměřené lhůtě 30 dní. Vzhledem k tomu, že typickým způsobem prokázání může být osvědčení nebo jiný „certifikát“, jehož doba vydání zpravidla nebude závislá na vůli učitele, umožňuje se řediteli tuto lhůtu prodloužit, a to o dobu, která bude k prokázání postačovat. Prokázání naplnění naplánovaných aktivit je koncipováno jako jediná forma kontroly po tom, co je učiteli povolena přechodná změna pracovní náplně. Jeho svoboda vcelku nerušeně se věnovat vlastnímu vzdělávání nebo tvůrčí činnosti musí být vyvážena odpovědností pro případ, že své povinnosti nesplní. Proto je neprokázání naplnění aktivit naplánovaných na dobu volna pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost jednoznačně označeno za závažné porušení povinností vztahujících se k vykonávané práci, což je podle § 52 písm. g) zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, důvodem k výpovědi ze strany zaměstnavatele.

K odst. 7

Právo na volna pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost lze považovat za veřejné subjektivní právo realizované v rámci pracovněprávního poměru. Vzhledem k tomu je jeho režim velmi specifický, a lze mít za to, že není vhodné, aby při jeho uplatňování bylo postupováno podle správního řádu. Vzhledem ke zřetelně nastaveným kritériím pro jeho uplatnění, která nedávají příliš mnoho prostoru případné libovůli, a též k postavení ředitele jakožto nadřízeného, se nejeví jako účelné řízení natolik zformalizovat, že by bylo možné se proti němu bránit řádným opravným prostředkem. To však, pro případ zjevných excesů, nevylučuje případnou možnost soudního přezkumu.

K článku II

Vzhledem k tomu, že se jedná o nový institut, jehož podmínky spočívající v odpracované době dokáže ke dni účinnosti naplnit nemalá skupina učitelů, je nezbytné poskytnout ředitelům čas, aby se mohli novému stavu přizpůsobit. Tedy aby v případě většího množství žádostí obdržených v prvních letech po účinnosti novely mohli rozplánovat čerpání volna pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost tak, aby nedošlo k ohrožení vzdělávací činnosti školy nebo školského zařízení. K tomu jim poslouží pětileté období, během něhož budou ze závažných důvodů moci vzhledem k plnění vzdělávacích úkolů školy nebo školského zařízení oddálit zahájení volna pro vlastní vzdělávání a tvůrčí činnost o více než 1 rok, a to až do dne, v němž uplyne od doby účinnosti zákona 6 let.

K článku III

Navrhovaná účinnost reflektuje období nezbytné pro přizpůsobení rozpočtu MŠMT novým finančním nárokům.

- posl. Zlatuška - předložil pozměňovací návrh (v systému pod č. 5842)

1. Do § 29 novely se za odst. 1 vkládá odst. 2: „(2) Kariérní systém se dále vztahuje na učitele, který
 - a) je zaměstnancem právnické osoby vykonávající činnost školy,
 - b) získal vysokoškolské vzdělání studiem v magisterském studijním programu a
 - c) má praxi v práci s dětmi nebo vyučuje na vysoké škole nebo má praxi v řídicí činnosti nebo v činnosti ve výzkumu a vývoji v délce dvou let nebo splňuje požadavky § 3, odst. 1., písm. b), ale pro jiný stupeň školy.“
Dosavadní odst. 2 se označí jako 3.
2. Do § 29g novely se za odst. 2 vkládá odst. 3: „(3) Pokud učitel vykonává přímou pedagogickou činnost podle § 32, odst. 1 písmeno e), určí ředitel školy způsob doplnění profesních kompetencí, zpravidla podle § 22 odst. 1 nebo 2.“
Následující odstavce se přechísľují.
3. Do § 29g novely se za odst. 6 vkládá odst. 7: „(7) Učitel, který úspěšně absolvoval atestační řízení pro druhý kariérní stupeň, splňuje předpoklady podle §3, odst. 1 pro stupeň školy, ve kterém absolvoval adaptační období.“
4. V § 32 novely, odst. 2 se za písm. d) vkládá nové písm. e): „(e) nejdéle po dobu adaptačního období podle § 29d, pokud splňuje předpoklady podle § 29 odst. 2.“
5. Do novely se za § 36 vkládá § 36a: „(§ 36a) Ustanovení § 29, odst. 2 a § 32, odst. 2, písm. e) pozbývají platnosti uplynutím sedmi let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.“
V teziích vyhlášky o atestačním řízení v kariérním systému učitelů [k § 29k, odst. 1, písm. b) zákona] by pak bylo žádoucí doplnit do části Obsah, forma a průběh atestačního řízení písm. c ve znění: „(c) v případě učitele, který je zařazen do kariérního systému podle § 29, odst. 2, též zvládnutí profesních znalostí a dovedností podle standardu učitele podle vyhlášky k § 29a, odst. 3.“

Důvodová zpráva

Současné znění zákona o pedagogických pracovnících striktně reguluje přístup k učitelské profesi. Už nyní je ale v několika krajích kritický, stěží řešitelný a stále rostoucí nedostatek učitelů některých aprobací (fyzika, matematika, první stupeň). Leckde učí na druhém stupni i na střední škole češtináři fyziku, což současný zákon kupodivu umožňuje.

S populační vlnou, která postupně prochází prvním stupněm, s nárůstem počtu tříd, s nímž se počítá v souvislosti se změnami financování škol, a vzhledem k nepříznivé věkové skladbě učitelů se v horizontu několik let situace ještě prohloubí a zasáhne všechny aprobace.

Cílem návrhu je dočasně vytvořit přiměřené podmínky, aby se učitelé mohli stát i další lidé s vysokoškolským vzděláním v magisterském studijním programu, kteří jednoznačně prokážou předpoklady k výkonu práce učitele, jako je to běžné v zahraničí.

Novela zákona počítá s třemi kvalifikačními stupni. Podle novely každý začínající učitel nastupuje do prvního kariérního stupně a absolvuje dvouleté adaptační období, které je zakončeno poměrně náročným atestačním řízením.

Návrh má za cíl umožnit přijímání vysokoškolsky vzdělaných pracovníků i bez formální kvalifikace v zákoně a dát možnost ředitelům škol možnost v případě uložit doplnění potřebné kvalifikace. Vychází se zde fakticky z principu, který je obdobný tezi „šedá je teorie, zelený je strom života“ (ÚS 3350/15) a zohlednění skutečnosti, že ne „vše, k čemu se lze teoreticky

připravit, má také vždy praktický význam a uplatnění a naopak, že pro praxi jsou často důležitější i poznatky a zkušenosti, které žádná škola nenabízí nebo dokonce poskytnout ani nemůže“ (ibid). Zásadním cílem tohoto návrhu je předejít pozdějším ad hoc změnám obdobným např. snižováním požadavků na vzdělání ve služebním zákoně – je vhodnější mít systémovou možnost přijímat pod dozorem ředitele školy vysokoškolsky vzdělané pracovníky motivované k učení než spoléhat na možnost v případě nouze nechat učit např. pouze středoškoláky. Atestační řízení je přitom vhodnějším a rychlejším způsobem faktického doplnění kvalifikace pod dozorem již zkušených učitelů, než by bylo formalistické trvání na získání pedagogické kvalifikace cestou, která jinak odpovídá studiu pracovníků, kteří vysokoškolské vzdělání dosud nemají.

1. Do adaptačního období, tedy do prvního atestačního stupně, může nastoupit také ten, kdo získal odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním v magisterském studijním programu a současně má zkušenosti v práci s dětmi nebo vyučuje na vysoké škole nebo má zkušenosti s vedením a řízením lidí nebo pracoval ve výzkumu a vývoji, ale nemá formální kvalifikaci podle zákona nebo má kvalifikaci pro jiný stupeň školy.
2. Ředitel určí doplnění pedagogických kompetencí podle skutečných potřeb a individualizovaně. Nemá přitom povinnost postupovat formalisticky a vyžadovat získávání kompetencí studiem srovnatelným studiem studentů, kteří teprve získávají vysokoškolské vzdělání, ale má možnost přihlídnout ke skutečným potřebám a dispozicím pracovníka, stejně jako stupni školy, na které bude výuku vykonávat.
3. Skutečnost, že nemá požadovanou pedagogickou kvalifikaci, se zohlední v jeho osobním plánu profesního rozvoje, který bude sestaven tak, aby získal požadované profesní kompetence. Dosažení požadovaných profesních kompetencí se pak ověří v atestačním řízení.
4. Ten, kdo absolvoval vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu a po dvouletém adaptačním období úspěšně absolvoval atestační řízení, poté bude splňovat požadavky § 3, odst. 1., písm. b) pro stupeň školy, ve kterém absolvoval adaptační období.
5. Navrhované změny 1, 2 a 3 platí po dobu sedmi let.

Shrnutí:

- A. Již dnes je v některých aprobacích nedostatek učitelů, který se v průběhu několika let bude zhoršovat. V roce 2021 bude chybět nejméně 5 500 prvostupňářů. Hrozí, že opět dojde k zaměstnávání maturantů.
- B. Existuje řada zájemců o práci učitele, kteří z různých důvodů nemohou absolvovat pedagogickou fakultu ani doplňující studium na pedagogických fakultách, ale pro školy by byli přínosem. Ať už jde o čerstvé absolventy neučitelských oborů, nebo stále více o zkušené manažery či odborníky z různých oblastí, kteří hledají práci s větší možností seberealizací.
- C. V zahraničí je v řadě zemí běžné, že do škol mohou na omezenou dobu jako učitelé nastoupit vysokoškoláci bez formální kvalifikace.
- D. Zahraniční analýzy i pozorování ČŠI vyvracejí přesvědčení, že kvalita výuky závisí na formální kvalifikaci učitele.
- E. Argumentace analogií profese učitele s jinými regulovanými profesemi (lékaři, právníci) typu „Přece byste se nenechal operovat do někoho bez lékařského titulu“ je nekorektní.
- F. Nejprve je nutné stanovit standard učitele a vymezení požadavků na profesní kompetence učitele.

Věcné argumenty podporující teze návrhu:

A. Nedostatek učitelů

Již v roce 2015 chybělo 4 334 učitelů (viz tabulka). Jen ve Středočeském kraji je to 869 učitelů a v některých oborech (matematika, fyzika, první stupeň) je situace kritická. Navíc se na tyto obory hlásí zcela nedostatečný počet uchazečů (např. na fyziku viz https://jcmf.cz/sites/default/files/Z-3_AF-PXII_S-Novak.pdf).

Zdroj MŠMT, 2015

MŠMT nebo Česká školní inspekce by měly mít novější data.

Vývoj je celkově velice nepříznivý:

1. Přibývá dětí zejména na prvním stupni, kam se postupně z mateřských škol přesouvá populační vlna. Jen v příštím roce lze očekávat, že počet žáků prvního stupně se zvýší cca o 15 000, což bude znamenat potřebu dalších 600 až 1 000 učitelů prvního stupně, kterých už v roce 2015 chybělo 819. Přitom kvalifikační požadavky zákona právě pro výuku na prvním stupni jsou nejpřísnější.

2. V souvislosti s nedávnou změnou financování škol (poslední novela školského zákona 561/2004 Sb., ze dne 18. ledna 2017) předkládací zpráva počítá v prvním roce realizace s dalšími výdaji ve výši 2,5 až 5 mld., což jsou vesměs mzdové náklady spojené s vyšším počtem tříd a skupin, a tedy i s vyšším počtem učitelů. Jen v roce 2018 bude zapotřebí dalších 5 až 10 tisíc učitelů!

3. Čeští učitelé jsou jedni z nejstarších v OECD. Na základních školách je třetina učitelů starších 50 let, na středních školách dokonce 47 % (Education at a Glance 2016: OECD Indicators © OECD 2016, str. 447). To znamená, že každý rok odejde do důchodu asi 4 000 učitelů.

4. Počet absolventů pedagogických oborů se pohybuje kolem 4 000 ročně. V roce 2016 bylo v magisterských programech Pedagogika, učitelství a sociální péče všeho vřady 3 814 absolventů (včetně distančního a kombinovaného studia), viz http://dsia.uiv.cz/vystupy/vu_vs_f4.html. Z toho minimálně 20 % tvoří obory sociální práce. Z pedagogických oborů bohužel nenastupuje do škol kolem 60 %. Je tedy možné počítat maximálně s cca 1 300 novými učiteli, kteří reálně do škol nastoupí. Avizované navýšení financí pro pedagogické fakulty a s tím související vyšší počet přijímaných se v počtu absolventů může projevit nejdříve v horizontu pěti let, tedy v roce 2022. Je přitom zcela nedostatečné. 4 000 odcházejících učitelů oproti 1 300 novým by vyžadovalo ztrojnásobení (!) současných kapacit. Nastává pak stejný problém jako u mediků: Kdo bude takové počty učit?

5. Nejvážnější je situace na prvním stupni. Celkem zde bylo v roce 2015/2016 36 337 učitelů (<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>, tabulka C1. 12), z nich starších 50 let je 34 % (přes 12 000). Do důchodu tak ročně bude odcházet asi 1 100 učitelů. Přitom absolventů příslušného oboru bylo mezi roky 2009 a 2015 postupně 798, 700, 567, 644, 553, 530, 523 (viz <http://krakatau.uiv.cz/statistikyvs/bilance.aspx>) a vzhledem k současnému počtu studujících nelze očekávat, že do roku 2021 počet absolventů překročí 550. I když prvostupňářů do škol nastupuje relativně více, než je tomu u jiných učitelských oborů, i tak je nutné odečíst minimálně 20 % těch, kteří nastoupí jinam nebo půjdou např. na mateřskou dovolenou. Současný deficit v počtu prvostupňářů (již minimálně 2 000) se tak bude každoročně zvyšovat o dalších 700 osob. A pokud nebudou přijata adekvátní opatření, dosáhne v roce 2021 deficit minimálně počtu 5 500. Kvalifikovaný učitel bude chybět v každé sedmé třídě. V zákoně sice existují i jiné cesty k požadované kvalifikaci (§ 7, odst. 1, písm. b, c, d), jejich možnosti jsou však omezené a hlavně znamenají další deficit učitelů jinde. Navíc je omezuje i to, že jsou placené.

6. Při navyšování počtu přijímaných na pedagogické fakulty ovšem vyvstává otázka jejich kvality. Viz např. <http://www.ceskaskola.cz/2017/01/michal-komarek-matematiku-fyziku->

nema.html, kde o zrušení přijímacích zkoušek na obor fyzika mluvil 18. ledna 2017 ve Studiu 6 České televize děkan pedagogické fakulty ZČU Miroslav Randa. O matematiku a fyziku není mezi uchazeči zájem, dlouhodobě hlavně o fyziku. Přijímačky ale fakulta možná zruší pro celý obor. Společnost Scio na základě analýzy dat z Národních srovnávacích zkoušek trvale poukazuje na slabé studijní předpoklady zájemců o pedagogické fakulty, viz <https://www.scio.cz/o-spolecnosti/pro-media/tiskove-zpravy-a-aktuality/prilakejme-k-pedagogice-studenty-ktere-by-bavilo-ucit.asp>, kde se mj. mluví o tom, že více než třetina uchazečů o pedagogické obory má IQ pod 100.

Hrozí zaměstnávání maturantů

Znění zákona rozlišuje pouze učitele splňující kvalifikační předpoklady podle § 3, odst. 1 a nesplňující. Nic mezi tím. Podle novely § 22, odst. 7: „(7) Právnická osoba vykonávající činnost školy nebo školského zařízení může zajišťovat výchovu a vzdělávání po nezbytnou dobu a v nezbytném rozsahu pedagogickým pracovníkem, který nesplňuje předpoklad odborné kvalifikace, pokud nemůže tyto činnosti zajistit pedagogickým pracovníkem s odbornou kvalifikací.“

To ovšem znamená, že při objektivním nedostatku učitelů splňujících požadavky zákona (a tato situace již v některých krajích nastala) může škola zaměstnat na místě učitele např. i maturanta, který je podle § 3 svéprávný, bezúhonný, zdravotně způsobilý a prokázal znalost českého jazyka. Navíc se na takového nekvalifikovaného učitele kariérní systém nevztahuje, a tedy může pracovat bez metodického vedení i bez podpory uvádějícího učitele.

Navrhovaný pozměňovací návrh ovšem otevírá další možnosti, a tak nepřímě školám stanoví povinnost na takové místo nejprve hledat vysokoškoláka se zkušeností v práci s dětmi či s jinými podstatnými zkušenostmi. Což je jistě lepší řešení než přijímat maturanty.

Situace je analogická se situací kvalifikace zdravotních sester. Z důvodů jejich akutního nedostatku se ukázalo jako nezbytné výrazně snížit (zřejmě přehnané) požadavky na jejich kvalifikaci. Z požadavku maturity a ukončeného bakalářského studia (4+3) na pouhý jeden rok na VOŠ (4+1).

Celkově tedy máme již nyní deficit asi 5 000 učitelů, který se každoročně zvyšuje cca o 2 700. A v roce 2018 navíc ještě dojde k jednorázovému navýšení nejméně o 5 000. Je dost pravděpodobné, že ani navrhovaný pozměňovací návrh na řešení situace nebude stačit. Je však relativně „bezbolestný“ oproti řešení, které by se při takto velkém nedostatku učitelů brzy objevilo – umožnit učit bakalářům, či dokonce jen maturantům, jak tomu na prvním stupni bývalo. Pozměňovací návrh trvá na magistrech. Vyřeší alespoň část problému a v budoucnu usnadní hledání méně dramatických řešení.

B. Kvalitní zájemci o práci učitele

Existuje řada zájemců o práci učitele, kteří z různých důvodů nemohou nebo nechtějí absolvovat pedagogickou fakultu ani doplňující studium, ale pro školy by byli přínosem.

1. Mezi studenty vysokých škol (i mezi uchazeči o studium), kteří ale nestudují v učitelských oborech, je řada schopných zájemců o práci učitele. Viz projekt studentů Vý(l)uka, např. <http://student.e15.cz/q-a/clenove-spolku-vyluka-ucitel-by-mel-spis-mit-rolu-pruvodce-nez-vsevedouciho-boha-1297520> nebo Lidové noviny 31. května 2016. S typickým postojem „žít se tím nechci, ale učit by mě bavilo“. O projekt TeachForSlovakia (viz dále) je velkých zájem, v minulém roce se přihlásilo na 300 zájemců.

2. Přibývá vysoce kvalifikovaných odborníků i vysoce postavených manažerů, kteří po letech v „korporátu“ hledají smysluplnější práci a jsou ochotni jít učit i za nynějších platových podmínek. Současné znění zákona jim však takové pokračování kariéry znemožňuje či komplikuje. Přitom jejich zkušenosti (odborné, manažerské i lidské) by byly pro školy přínosem.

Mj. proto, že by mohli přinášet nejnovější poznatky, které se jinak do škol dostávají se zpožděním.

3. Podle současných pravidel v českých školách nemůže učit „Einstein“ ani ministr školství. Ale především nemůže na základních či středních školách učit ani řada vysokoškolských učitelů, asistentů, docentů a profesorů, kteří připravují učitele na pedagogických fakultách či učí na jiných fakultách. Učí sice na vysoké škole, ale formální kvalifikaci pro základní a střední školu nemají.

C. Jak to funguje v zahraničí

V řadě zemí mohou za určitých podmínek učit i lidé bez formální pedagogické kvalifikace. Někde je dokonce do škol aktivně lákají. Např. program Teach First funguje v Británii, v řadě zemí pak Teach For... America, Australia, China, India, Nepal atd. Např. na Slovensku viz <http://www.teachforslovakia.sk/pridaj-sa/o-programe/>. Program je založen na tom, že nejlepší absolventi vysokých škol nastupují jako učitelé: „Účastníci učia okolo 24 hodín týždenne na 1. alebo 2. stupni ZŠ, rôzne predmety, podľa potrieb školy. Učia sa viest' druhých, rastú ako lídri a pomáhajú deťom a školám, ktoré to najviac potrebujú. Väčšinou pracujú s deťmi zo sociálne znevýhodneného prostredia.“ Slovenská legislativa také umožňuje řediteli zaměstnat člověka bez pedagogické kvalifikace na dobu dvou let.

V Německu stála konference přijala v prosinci 2013 pravidla pro minimální požadavky na učitele bez učitelské přípravy na pedagogických fakultách. Tyto minimální předpoklady zahrnují: magisterský titul nebo jeho ekvivalent, ze kterého mohou být odvozeny alespoň dva aprobační předměty; absolvování přípravné služby nebo srovnatelné praxe (v návrhu adaptační období), která zaručuje základní pedagogické kompetence skrze druhou státní zkoušku nebo ekvivalentní zkoušku (v návrhu atestační řízení). Což v jiné terminologii věcně správně odpovídá logice předloženého pozměňovacího návrhu. Podobné podmínky jsou i v jiných zemích EU, OECD.

V řadě zemí OECD jsou také na učitele kladeny nižší formální požadavky, např. v Rakousku pro vyučování na obecných středních školách (Neue Mittelschulen nebo Hauptschulen) postačuje bakalářský titul.

Více viz Parlamentní institut Srovnávací studie č. 5.369 <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=105506>.

D. Formální kvalifikace není zárukou kvality

Zahraníční analýzy i pozorování ČŠI vyvracejí přesvědčení, že učitelé bez formální kvalifikace jsou méně kvalitní. Mnozí ředitelé škol stále drží ve školách i učitele, kteří splňují zákonné požadavky jen na hraně zákona. Drží je tam proto, že je pokládají za výborné učitele. Pokud jsou někde ve školách nekvalitní nekvalifikovaní učitelé, je to zpravidla kvůli celkovému nedostatku učitelů.

Studie Rockoff, J. E., & Staiger, D. O. (2008). What does certification tell us about teacher effectiveness? Evidence from New York City. *Economics of Education review*, 27(6), 615–631. Ukazuje, že formální certifikace není pro efektivnost výuky relevantní, pravda v amerických podmínkách. U nás podobná studie chybí. Dílčí data má k dispozici Česká školní inspekce.

Podle dokumentu ČŠI Porovnání kvalifikovaných a nekvalifikovaných pedagogických pracovníků (viz příloha) bylo na základních školách vyhodnoceno 8 994 hospitací z toho 90,5 % u kvalifikovaných a 9,5 % u nekvalifikovaných pedagogických pracovníků. Mj. s těmito závěry:

- mezi kvalifikovanými a nekvalifikovanými pedagogickými pracovníky (PP) není rozdíl u stanovení cíle; kvalifikovaní PP ve vyšší míře stanovili vhodný cíl vzhledem k ŠVP (91,4 %, 87,2 % nekvalifikovaní PP)
- kvalifikovaní PP častěji zařazují do cíle vědomostní složku (92,3 % kvalifikovaní PP,

87,7 % nekvalifikovaní PP), naopak nekvalifikovaní ve vyšší míře zařazují do cíle dovednostní složku (60,5 % nekvalifikovaní PP, 54,8 % kvalifikovaní PP)

- nekvalifikovaní PP mírně častěji zařazovali samostatnou práci žáků, naopak méně často zařazovali práci ve dvojici a frontální výuku
- účelnost využití organizačních forem byla vyšší u kvalifikovaných PP, ale nešlo o významné rozdíly kromě samostatné práce žáků
- nekvalifikovaní PP ve významně nižší míře zařazovali transmisivní a komunikativní metodu výuky, práci s testem, problémové učení a názorně demonstrační metody; naopak významně častěji zařazovali dovednostně praktické metody

Rozdíly mezi kvalifikovanými a nekvalifikovanými pedagogickými pracovníky obecně nejsou nijak velké. Je důležité si uvědomit, že mezi nekvalifikovanými PP je velký podíl těch, kteří dosahují výborných výsledků a jsou vysoce hodnoceni i ČŠI a naopak mezi kvalifikovanými je mnoho těch, kteří nejsou ČŠI hodnoceni dobře.

Přepočteno na absolutní čísla – z celkového počtu hospitací bylo hodin s „žádným“ přínosem u nekvalifikovaných PP pouhých 6, zato u kvalifikovaných 32. Naopak hodin s „vysokým“ přínosem bylo u nekvalifikovaných 333.

Současný zákon navíc rozlišuje jen velmi nepružně a ostře kvalifikované a nekvalifikované. Takže mezi nekvalifikovanými mohou být jak čerství maturanti třeba jen krátkodobě zaměstnaní na výpomoc, tak zkušení absolventi vysokých škol. Lze se dohadovat, že kdybychom mezi nekvalifikovanými vydělili ty, o kterých mluví pozměňovací návrh, s ukončeným magisterským vzděláním, jejich celkové hodnocení by bylo lepší než u formálně kvalifikovaných.

Ze všech dalších ukazatelů je zřejmé, že problémem kvality výuky nejsou ani tak nekvalifikovaní učitelé, ale zejména „nekvalitní“ učitelé, kterých je mezi formálně kvalifikovanými v absolutních číslech násobně více.

E. Profese učitele a lékaře mají rozdílnou povahu

Argumentace analogií profese učitele s jinými regulovanými profesemi (např. lékaři, právníci) typu „Přece byste se nenechal operovat do někoho bez lékařského titulu“ je nekorektní.

Naprosto klíčový rozdíl mezi medicínou a pedagogikou spočívá v tom, kde a jak se můžete medicíně oproti vzdělávání a výchově dětí naučit. Zatímco operovat a jakkoli jinak léčit závažnější choroby se opravdu těžko naučíte jinde než na lékařské fakultě či v nemocnici, učit a vychovávat se učí každý od mala v rodině, pomáhá svým spolužákům, učí své děti, učí kolegy v zaměstnání, může se stát vedoucím v kroužku, vede skautský oddíl atd. Zpravidla také stráví 18 let ve škole, kde může a musí pozorovat učitele při práci. Těžko někdo strávil 18 let na operačním sále či v nemocnici.

Jsou i místa mimo formální vzdělávání v pedagogice, kde se vám dostane systematické přípravy. Skvěle to ilustruje postřeh jedné nedávné absolventky pedagogické fakulty: „Na státnice z pedagogiky a psychologie jsem se vůbec nepřipravovala, všechno jsem to dávno znala ze Skauta. Dělal jsem léta vedoucí.“

Pedagogika jako věda také nesnese srovnání s přírodními a technickými vědami či medicínou. Má to ovšem své podstatné příčiny, a rozhodně za to nemohou pedagogické fakulty. První spočívá v tom, že cíle vzdělávání nejsou objektivní, ale normativní – liší se kulturu od kultury a stále více i člověka od člověka. Průběh výuky mnohem více závisí na učiteli a pedagogika uznává, že k témuž cíli může vést mnoho dobrých cest, na rozdíl od *lege artis* v medicíně. Proto také např. máme dvoustupňové kurikulum, centrálně stanovené RVP a stovky a tisíce různých ŠVP.

Pro požadavek formálního vzdělání učitelů se argumentuje i riziky, která by mohla výuka vedená nekvalifikovaným učitelem přinášet. Kdyby ale vzdělávání a výchova reálně nutně

vyžadovaly formální pedagogické vzdělání, proč tedy jen ve škole? Proč ho nemusí mít učitel autoškoly, lektor nebo třeba zmíněný vedoucí ve Skautu? A neměl by pak vlastně mít formální pedagogické vzdělání každý rodič? Co se děje ve škole tak specifického či v nezkušených rukou tak riskantního jako třeba v medicíně operace či aplikace silných léků, že je bezpodmínečná speciální certifikace?

Shrnuje to docentka Michaela Pišová v rozhovoru v časopise Komenský. „Další věcí je, že učitelství se od těchto etablovaných profesí v mnohém liší. Tři hlavní rozdíly velmi pěkně shrnul v roce 1990 Fenstermacher. První je v oblasti znalostí. Etablované profese si své znalosti poměrně žárlivě střeží, zatímco v případě učitelství je důvodem jeho existence právě předávání znalostí. Druhý rozdíl (...) V etablovaných profesích se nestaví na osobních vztazích, ale naopak – osobní záležitosti klientů jsou mimo oblast zájmu profesionála. Učitel však musí svého žáka dobře znát – osobní věci žáka mají přímý vliv na jeho učení. Třetí rozdíl Fenstermacher nazýval reciprocitou úsilí. Aby mohla učitelova snaha vést k úspěchu, musí se nejprve setkat se snahou či úsilím na straně žáka.“

Samozřejmě je nežádoucí, aby ve školách děti učili nevzdělaní a nepřipravení lidé. Proto také pozměňovací návrh počítá jen s lidmi s úplným magisterským vysokoškolským vzděláním a ještě s dalšími omezeními a také s tím, že tito lidé nastupují nejprve do adaptačního období, kde podle § 29b novely, odst. 2: V průběhu adaptačního období zaměstnavatel zajišťuje učiteli podporu pro dosažení profesních kompetencí učitele v jednotlivých oblastech podle § 29a; a odst. 3: Učitel v prvním kariérním stupni vykonává vzdělávací a výchovnou činnost pod metodickým vedením a s podporou uvádějícího učitele.

F. Nejprve je nutné naplnit standard učitele

Jedním z cílů zákona o pedagogických pracovnících je profesionalizace povolání učitele. To se zatím z řady důvodů, z nichž některé jsme uvedli výše, příliš nedaří. Základem profesionalizace je ovládnutí specializovaného, jasně definovaného souboru znalostí a dovedností (viz Vališová Alena, Kasíková (eds.) Hana, Pedagogika pro učitele, 2010). Takový soubor jsme ovšem dosud neměli. „Je třeba začít formulováním profesního standardu – kdo je to kvalitní učitel, jakými klíčovými profesními kompetencemi má být vybaven, aby zvládal zvyšující se nároky na učitelskou profesi, jak má vypadat příprava učitelů, co je jejím jádrem (...). Profesní standard bude východiskem k rámcovému profilu absolventa, a tím i k cílům a obsahu učitelského studia.“ Uvedly v roce 2014 tehdejší děkanka Pedagogické fakulty UK Radka Wildová a profesorka téže fakulty Vladimíra Spilková (viz <http://www.literarky.cz/politika/domaci/16980-kam-s-nimi-s-nekvalifikovanymi-uiteli-a-s-eskym-kolstvim>).

Teprve nyní novela zákona zavádí standard učitele a příslušná vyhláška stanoví jeho obsah: § 29a, Standard učitele, odst. 3. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem standard učitele s vymezením požadavků na profesní kompetence učitele v jednotlivých oblastech pro příslušný kariérní stupeň.

Je logické, že dosavadní absolventi pedagogických i dalších fakult vzdělávajících učitele zatím mají velmi různé znalosti a dovednosti a že mnohé chybějí buď u všech absolventů, nebo u některých. Každý ředitel školy, který pracuje s čerstvými absolventy, potvrdí, že se setkává s nejrůznějšími nedostatky a mezerami v jejich odborné připravenosti.

Jen namátkou z poslední doby: v článku <http://www.ceskaskola.cz/2017/02/vzdelavani-ucitelu-ma-vaznou-mezeru.html> píše ředitelka Základní školy v Krásné Lípě Ivana Preyová o tom, že nikdo z pedagogů nových, ale ani těch starších není dobře připraven na řešení konfliktů s rodiči, kterých přibývá. V témže textu říká Milan Kotík z neziskové organizace Aisis, která výcvik učitelů zajišťuje: „Pořád dokola učíme základní věci, např. jak dávat zpětnou vazbu (...) Podle ředitelů se ve vzdělání budoucích učitelů nic nezměnilo, teoretické znalosti z psychologie a

pedagogiky stále neumějí uplatnit v praxi.“ Hluboce podfinancované pedagogické fakulty jsou v obtížné situaci a těžko mohou reagovat na měnící se požadavky praxe. Nespokojenost s obsahem a kvalitou přípravy neprojevují jen ředitelé škol, ale taktéž samotní absolventi a v poslední době se přidali i studenti (viz iniciativa <http://otevreno.org/>).

V současné době máme jen útržkovité informace o tom, jak učitelé formálně kvalifikovaní podle platného zákona těmito profesními kompetencemi disponují, jak splňují požadavky standardu učitele. Obr. 2 výše naznačuje, že zřejmě i kvalifikovaní učitelé mají značné mezery (srovnej obrázek s návrhem vyhlášky ke standardu učitele bod 2.4.6 Podpora žáků při sebehodnocení). Podobně třeba bod 2.4.4 Poskytování zpětné vazby – podle citovaného dokumentu ČŠI na středních školách kvalifikovaní učitelé neposkytují žádnou zpětnou vazbu v 17,1 % hospitací.

Jedna z námitek vůči předloženému návrhu může spočívat v tom, že návrh vlastně otevírá cestu k učitelské profesi zcela mimo pedagogické fakulty, ve vyhocené podobě by pedagogické fakulty bylo možné zrušit. To samozřejmě nikdo nežádá ani nemá v úmyslu. Naopak je třeba pedagogické fakulty posunout na novou kvalitativní úroveň.

V současné době je ovšem zřejmé, že absolvování pedagogické fakulty žádný jasně definovaný soubor znalostí a dovedností, který by naplňoval standard učitele, nezaručuje. Namátková prohlídka okruhů otázek ke státní závěrečné zkoušce z pedagogiky a psychologie na různých fakultách jen potvrzuje, že se navzájem velmi liší a že v řadě položek nepokrývají navrhovaný standard učitele. Absolvent pedagogické fakulty je tedy „profesními kompetencemi učitele v jednotlivých oblastech pro příslušný kariérní stupeň“ vybaven víceméně nahodile.

Rozpor mezi formální kvalifikací a skutečnou odbornou připraveností tak další profesionalizaci povolání učitele spíše škodí, než prospívá. Zatím stavíme dům od střechy, požadujeme formální kvalifikaci, ačkoli víme, že nezaručuje potřebné profesní kompetence. Tím dáváme najevo, že rezignujeme na skutečnou kvalitu této kvalifikace, čímž snižujeme její hodnotu.

Až do regionálního školství začnou nastupovat první absolventi fakult připravujících učitele, u nichž bude záruka, že splňují požadavky standardu učitele, pak bude jistě na místě možnost vstoupit do profese učitele jinak zrušit. Bude ale trvat minimálně dva roky, než pedagogické fakulty stanoví rámcový profil absolventa v souladu se standardem učitele, a dalších pět let, než první absolventi nastoupí do škol. Proto také návrh počítá s omezením na sedm let. Do té doby je třeba vynaložit maximální úsilí a podporu pedagogickým fakultám, aby mohly kvalitně a efektivně plnit úkoly, které před ně zkvalitnění českého školství klade

- posl. Bohdalová - předložila pozměňovací návrh:

Doplnění sociálního pedagoga – výčet v § 2 zákona

1. V části první čl. I se za dosavadní bod 1 doplňuje nový bod 2, který zní:

„2. V § 2 odst. 2 se na konci písmene j) tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno k), které zní:

„k) sociální pedagog.“

Následující body se přečíslovají.

Odůvodnění:

Mezi pedagogické pracovníky se navrhuje doplnit sociálního pedagoga (bližší viz nový § 19b). Z tohoto důvodu je nutné jej uvést i ve výčtu pedagogických pracovníků v § 2 zákona. Dále se navrhuje upravit účinnost u sociálního pedagoga, který by měl být ve školách od 1. 9. 2021. Viz níže úprava čl. V.

Rozšíření možnosti prokázání znalosti českého jazyka

2. V části první čl. I se za dosavadní bod 4 doplňuje nový bod 5, který zní:

„5. V § 4 odst. 4 se na konci textu písmene b) doplňují slova „nebo jednotlivou zkoušku, která svým obsahem a formou odpovídá zkoušce společné části maturitní zkoušky z českého jazyka a literatury27)“.

Poznámka pod čarou č. 27 zní:

„27) § 113 a 113a školského zákona.“.

Následující body se přečísľují.

Odůvodnění:

Návrhem dojde k tomu, že u osob, které získaly odbornou kvalifikaci v cizím jazyce, se nebude vyžadovat, aby prokázaly znalost českého jazyka, pokud úspěšně vykonají jednotlivou zkoušku, která odpovídá zkoušce z českého jazyka v rámci maturity podle školského zákona. Stávající právní úprava požaduje pouze celou maturitu a neumožňuje tak, aby například osoby, které maturitu mají, vykonaly pouze „maturitní“ zkoušku z českého jazyka, což školský zákon umožňuje a jedná se o stejnou zkoušku, jakou konají maturanti.

Doplnění odborníků, kterým se může uznat kvalifikace učitele odborných předmětů, učitele praktického vyučování a učitele odborného výcviku na střední škole a dále tzv. uznávaného odborníka

3. V části první čl. I se za dosavadní bod 9 doplňuje nový bod 10, který zní:

„10. Za § 9 se vkládá nový § 9a, který zní:

„§ 9a

(1) Ředitel školy může písemně uznat předpoklad odborné kvalifikace učitele odborných předmětů střední školy, pokud zaměstnanec

a) má vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném magisterském studijním programu studijního oboru, který odpovídá charakteru vyučovaného odborného předmětu, a

b) do 4 let ode dne vzniku jeho pracovního poměru získá odbornou kvalifikaci podle § 9 odst. 2.

(2) Ředitel školy může písemně uznat předpoklad odborné kvalifikace učitele praktického vyučování na střední škole, pokud zaměstnanec

a) má minimálně střední vzdělání s maturitní zkouškou získané ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání, který odpovídá charakteru vyučovaného předmětu, a

b) do 4 let ode dne vzniku jeho pracovního poměru získá odbornou kvalifikaci podle § 9 odst. 3.

(3) Ředitel školy může písemně uznat předpoklad odborné kvalifikace učitele odborného výcviku na střední škole, pokud zaměstnanec

a) má minimálně střední vzdělání s výučním listem získané ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání, který odpovídá charakteru vyučovaného předmětu, a

b) do 4 let ode dne vzniku jeho pracovního poměru získá odbornou kvalifikaci podle § 9 odst. 5.

(4) Nesplní-li zaměstnanec podle odstavců 1 až 3 požadavky na odbornou kvalifikaci podle

tohoto zákona, zanikne předpoklad uznání odborné kvalifikace.

(5) Zaměstnanec, který vykonával souvislou praxi po dobu nejméně 20 let v oboru, ve kterém je uznávaným odborníkem, před vznikem základního pracovněprávního vztahu k právnické osobě vykonávající činnost střední školy, a která odpovídá charakteru vyučovaného předmětu, získává odbornou kvalifikaci učitele odborných předmětů, praktického vyučování, nebo odborného výcviku.“.

Následující body se přečísľují.

Odůvodnění:

Cílem návrhu je umožnit snazší přístup odborníků z praxe vykonávat povolání učitele odborných předmětů, praktického vyučování a odborného výcviku na střední škole. Pokud se bude jednat o uznávaného odborníka, který v předchozích 20 letech vykonával souvislou praxi, bude již sama tato praxe nahrazovat odbornou kvalifikaci učitele odborných předmětů, praktického vyučování, nebo odborného výcviku. U ostatních odborníků, kteří se rozhodnou stát se učitelem, se v novém § 9a stanovují podmínky, za kterých se mohou stát učiteli odborných předmětů, praktického vyučování, nebo odborného výcviku. Tito zaměstnanci se pak mohou stát učiteli, aniž by splňovali odborné předpoklady, především předpoklady týkající se pedagogického vzdělání. Zákonem se jim však navrhuje stanovit podmínka, aby si tyto učitelé museli doplnit potřebnou kvalifikaci do 4 let ode dne vzniku pracovního poměru k právnické osobě vykonávající činnost střední školy.

Propojení s Národní soustavou kvalifikací – u pedagoga volného času

4. V části první čl. I dosavadním bodě 11 v § 17 odst. 2 písm. b) bodě 1 se slovo „nebo“ zrušuje.

5. V části první čl. I dosavadním bodě 11 v § 17 odst. 2 písm. b) se na konci bodu 2 tečka nahrazuje slovem „, nebo“ a doplňuje se bod 3, který zní:

„3. získáním profesní kvalifikace vedoucího volnočasových aktivit dětí podle zákona o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, nebo“.

Odůvodnění:

Cílem návrhu je umožnit těm, kteří získají profesní kvalifikaci „Vedoucí volnočasových aktivit dětí a mládeže“ (ekvivalent studia pedagogiky v rozsahu 40 hod.), aby mohli pracovat jako vedoucí zájmových útvarů ve střediscích volného času (domech dětí a mládeže).

Doplnění sociálního pedagoga – kvalifikační předpoklady

6. V části první čl. I se za dosavadní bod 11 doplňuje nový bod 12, který zní:

„12. Za § 19a se vkládá nový § 19b, který včetně nadpisu zní:

„19b

Sociální pedagog

Sociální pedagog získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu zaměřeném na sociální pedagogiku nebo speciální pedagogiku.“.

Následující body se přečísľují.

7. V dosavadní části čtvrté se v čl. V za slova „dnem 1. září 2017“ doplňují slova „s výjimkou čl.

I bodů 2 (nové písm. k) v § 2) a 12 (nový § 19b), které nabývají účinnosti dnem 1. září 2021“.

Odůvodnění:

Navrhuje se do zákona o pedagogických pracovnících zakotvit pozici sociálního pedagoga, a to za účelem zlepšení primárního i sekundárního preventivního působení na děti, žáky nebo studenty. Jedním z očekávaných přínosů sociálního pedagoga je zlepšení spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí a obecně spolupráce s rodinou dítěte, žáka nebo studenta v případech, kdy je taková spolupráce nutná či vhodná. Dále se navrhuje upravit účinnost u sociálního pedagoga, který by měl být ve školách od 1.9.2021.

Osobní plán profesního rozvoje pouze pro učitele, pro ostatní plán školy

8. V části první čl. I dosavadním bodě 23 v § 24a se slova „pedagogického pracovníka“ nahrazují slovem „učitele“, slova „pedagogickým pracovníkem“ se nahrazují slovem „učitelem“, slova „pedagogický pracovník“ se nahrazují slovem „učitel“, slova „Pedagogický pracovník“ se nahrazují slovem „Učitel“ a slova „pedagogickému pracovníkovi“ se nahrazují slovem „učiteli“.

Odůvodnění:

Nově by plány osobního profesního rozvoje měli zpracovávat pouze učitelé, nikoliv všichni pedagogičtí pracovníci, a to i s ohledem na skutečnost, že samotný kariérní řád se vztahuje pouze na učitele. Současně se tím sníží administrativní zátěž zejména pro ředitele školy, který se na vytváření plánu podílí. Ostatní pedagogičtí pracovníci by měli být v obecnosti zahrnuti v plánu pedagogického rozvoje školy, který již nyní počítá s tím, že plán pedagogického rozvoje školy vychází z hodnocení stavu profesních kompetencí pedagogických pracovníků školy.

Navrhuje se prodloužit dobu, na kterou se připravuje plán osobního rozvoje, a to z 12 měsíců na 2 roky

9. V části první čl. I dosavadním bodě 23 v § 24a odst. 4 se slova „12 měsíců“ nahrazují slovy „nejdéle 2 let“.

Odůvodnění:

Cílem pozměňovacího návrhu je prodloužení časového úseku, na který se vytváří osobní plán rozvoje. Tento krok má za cíl prodloužit dobu, na kterou je plán zpracováván, aby bylo možné v plánu zohlednit střednědobé strategické cíle. Jednoletý plán nabízí příliš malý operativní prostor, proto je zdvojnásoben na délku jedné třetiny plánu rozvoje školy.

Úprava možnosti neudělit akreditaci vzdělávacímu programu, který není ve shodě se standardem učitele

10. Dosavadní bod 26 zní:

„26. V § 27 odst. 2 písmeno a) zní:

„a) název, formu a cíle vzdělávacího programu a okruh pedagogických pracovníků, jimž je vzdělávací program určen; jedná-li se o vzdělávací program zaměřený na kompetence učitelů, pak rovněž vymezení kompetencí příslušného kariérního stupně standardu učitele, které vzdělávací program rozvíjí; forma vzdělávacího programu vyjadřuje, zda jde o vzdělávání prezenční, distanční nebo o jejich kombinaci,“.

11. Dosavadní bod 31 zní:

„31. V § 27 odst. 3 písmeno b) zní:

„b) přiložený vzdělávací program neodpovídá svým pojetím, obsahem, cíli nebo okruhem pedagogických pracovníků, pro něž je určen, dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků a v případě vzdělávacího programu zaměřeného na kompetence učitelů není v souladu se standardem učitele, nebo“.

Odůvodnění:

Nově se navrhuje umožnit, aby ministerstvo neudělilo akreditaci vzdělávacímu programu, který je zaměřen na kompetence učitelů, v případě, kdy tento program nebude v souladu se standardem. Profesní kompetence učitelů jsou v obecnosti uvedeny v ust. § 29a odst. 2 návrhu zákona. Jedná se tedy o profesní znalosti, schopnost sebehodnocení a sebevzdělávání, plánování výuky, podporu učení, vytváření pozitivního prostředí ve škole, hodnocení průběhu a výsledků učení žáků a hodnocení vlastní výuky a její zlepšování, sdílení a spolupráci s ostatními pedagogickými pracovníky, komunikaci a spolupráci s rodiči nebo partnery školy a podíl na rozvoji školy. Standard učitele bude dále tyto rámcově vymezené kompetence rozvíjet.

Úprava v návaznosti na posunutí účinnosti u kariérového poradce – od 1.9.2021

12. V části první čl. I dosavadním bodě 38 v § 28d odst. 2 se písmeno g) zrušuje.

Dosavadní písmena h) až j) se označují jako písmena g) až i).

13. V části první čl. I dosavadním bodě 38 v § 28d odst. 3 se slova „a) až h)“ nahrazují slovy „a) až g)“, slova „a f) až h)“ se nahrazují slovy „f) a g)“ a slova „i) a j)“ se nahrazují slovy „h) a i)“.

14. V části první čl. I dosavadním bodě 38 v § 28d odst. 4 se text „h)“ nahrazuje textem „g)“.

15. V části první čl. I dosavadním bodě 38 se § 28k zrušuje.
Dosavadní § 28l až 28n se označují jako § 28k až 28m.

16. Za dosavadní bod 38 se vkládají nové body 39 až 41, které znějí:

„39. V § 28d se na konci textu odstavce 2 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno j), které zní:

„j) kariérový poradce.“

40. V § 28d odst. 3 se za slova „a) až g)“ vkládají slova „a j)“ a slova „a g)“ se nahrazují slovy „g) a j)“.

41. Za § 28m se vkládá nový § 28n, který včetně nadpisu zní:

„28n

Kariérový poradce

Kariérový poradce poskytuje žákům, studentům a jejich zákonným zástupcům poradenskou a informační činnost v oblasti volby povolání a vytváří, vyhodnocuje a udržuje vzdělávací oblast zaměřenou na vytváření životní a profesní orientace žáků a studentů.“.

Následující body se přečísľují.

17. V dosavadní části čtvrté se v čl. V za slova „dnem 1. září 2017“ doplňují slova „s výjimkou čl. I bodů 39 až 41 (vložení kariérového poradce do zákona), které nabývají účinnosti dnem 1.

září 2021“.

Odůvodnění:

Jedná se pouze o legislativně technickou úpravu, jejímž cílem je posunout účinnost ustanovení o kariérovém poradci, a to zejména z toho důvodu, že je nutné připravit vzdělávací programy pro kariérové poradce v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Rozšíření výčtu učitelů, na které by se měl kariérní systém vztahovat + oprava špatného odkazu + úprava v návaznosti na uznávaného odborníka s 20ti letou praxí

18. V části první čl. I dosavadním bodě 40 v § 29 odstavec 1 zní:

„(1) Kariérní systém se vztahuje na učitele, který je zaměstnancem v pracovním poměru u právnické osoby vykonávající činnost školy a

- a) splňuje předpoklad podle § 3 odst. 1 písm. b),
- b) kterému byl předpoklad odborné kvalifikace uznán za splněný ředitelem školy podle § 9a odst. 1 až 3, nebo
- c) který splňuje předpoklady pro výkon přímé pedagogické činnosti podle § 32.“.

19. V čl. I dosavadním bodě 40 v § 29 odstavec 2 zní:

„(2) Kariérní systém se nevztahuje na učitele,

- a) kterému byl předpoklad odborné kvalifikace uznán za splněný ředitelem školy podle § 8 odst. 4, § 9 odst. 9, § 10 odst. 2 nebo § 11 odst. 5 nebo 6,
- b) který splňuje odbornou kvalifikaci podle § 22 odst. 5,
- c) který vykonává přímou pedagogickou činnost podle § 22 odst. 7 nebo
- d) který je uznávaným odborníkem podle § 9a odst. 5.“.

Odůvodnění:

Kariérní systém, tak jak je nyní nastaven, by se nevztahoval na některé učitele podle § 32, kteří nesplňují předpoklad odborné kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonávají. Současně jim však zákon o pedagogických pracovnících umožňuje při splnění podmínek stanovených v § 32 přímou pedagogickou činnost vykonávat. Konkrétně se jedná o

- 1) učitele, kteří dlouhodobým výkonem přímé pedagogické činnosti (15 nebo 20 let) prokázali své schopnosti a dosáhli stanoveného věku. K 1. 9. 2017 se bude jednat o učitele ve věku 62 let - § 32 písm. a) nebo ve věku 57 let - § 32 písm. d),
- 2) učitele, kteří do 1. 1. 2015 zahájili studium k získání odborného předpokladu a toto studium úspěšně ukončí.

S ohledem na skutečnost, že zákon považuje tyto učitele za plně kvalifikované, je tak vhodné, aby se i na tyto vztahoval kariérní řád a i tito učitelé mohli vykonávat specializované pozice. Současně se opravuje špatný odkaz. V souvislosti se zavedením kvalifikace uznávaného odborníka s 20ti letou praxí, která by měla nahrazovat odbornou kvalifikaci učitele odborných předmětů, praktického vyučování, nebo odborného výcviku, se navrhuje, aby se na něj nevztahoval kariérní systém.

Ukotvení kariérního systému

20. V části první čl. I dosavadním bodě 40 nadpis § 29 zní „Kariérní systém učitelů a zařazení učitele do kariérního systému“.

21. V čl. I dosavadním bodě 40 v § 29 se vkládá nový odstavec 1, který zní:

„(1) Kariérní systém učitelů stanoví pravidla rozvoje profesních kompetencí tak, aby umožnil

systematický rozvoj kvality vzdělávání v České republice a profesionální výkon činnosti učitele v souladu se zásadami a cíli vzdělávání podle školského zákona. Kariérní systém učitelů garantuje jejich profesní rozvoj, systém jejich dalšího vzdělávání a systém odměňování podle dosaženého kariérního stupně. Ministerstvo zajišťuje profesní rozvoj učitelů uskutečňovaný dalším vzděláváním prostřednictvím právnické osoby jím zřízené za účelem zajišťování profesního rozvoje pedagogických pracovníků.“.

Dosavadní odstavce 1 a 2 se označují jako odstavce 2 a 3.

Odůvodnění:

Cílem nového odstavce 1 je zdůraznit roli státu, resp. Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“), v rámci zajišťování kariérního systému a profesního rozvoje učitelů. Jedním ze základních úkolů ministerstva je zajistit, aby učitelé byli spravedlivě odměňováni za svou práci a současně se mohli i nadále profesně rozvíjet a tím obohacovat nejen sebe, ale zejména své žáky či studenty. Ministerstvo tuto svou roli plní zejména tím, že garantuje kariérní systém učitelů, tj. jednu z možných cest rozvoje pedagogických pracovníků. V rámci kariérního systému učitelé mohou stoupat po jeho jednotlivých stupních, čímž prokazují své profesní kompetence. V návaznosti na dosažený kariérní stupeň pak budou odměňováni.

Úprava zmocnění pro vydání vyhlášky o standardu učitele

22. V části první čl. I dosavadním bodě 40 v § 29a odst. 1 se slova „požadavky na“ zrušují.

23. V části první čl. I dosavadním bodě 40 v § 29a se za odstavec 2 vkládá nový odstavec 3, který zní:

„(3) Učitel musí pro příslušný kariérní stupeň dosáhnout takové úrovně profesních kompetencí, aby mohl řádně vykonávat činnosti uvedené v § 29e odst. 2 nebo v § 29f odst. 2.“

Dosavadní odstavec 3 se označuje jako odstavec 4.

24. V části první čl. I dosavadním bodě 40 v § 29a odst. 3 se slova „standard učitele s vymezením požadavků na profesní kompetence učitele v jednotlivých oblastech pro příslušný kariérní stupeň.“ nahrazují slovy „podrobnosti profesních kompetencí standardu učitele.“.

Odůvodnění:

Navrhuje se upravit zmocnění pro vydání vyhlášky tak, aby tato nově stanovovala podrobnosti profesních kompetencí standardu učitele a nikoliv přímo vymezovala požadavky. Učitel by měl vždy splňovat požadavky na profesní kompetence v takové míře, aby byl podle svého zařazení v rámci kariérního systému schopen vykonávat příslušné činnosti, tj. učitel ve druhém i třetím kariérním systému bude vždy muset být schopen vykonávat samostatně komplexní vzdělávací a výchovnou činnost; učitel ve třetím kariérním stupni pak bude muset být na takové úrovni, aby dále mohl i zajišťovat profesní rozvoj pedagogických pracovníků a metodicky koordinovat své kolegy učitele.

Leg. tech zpřesnění

25. V části první čl. I dosavadním bodě 41 v § 29b odst. 3 se za slovo „činnost“ vkládají slova „po dobu adaptačního období“.

Odůvodnění:

Navrhuje se jasně stanovit, že učiteli v KS1 je metodické vedení a podpora uvádějícího učitele poskytováno pouze po dobu adaptačního řízení. Toto je vhodné zejména pro případ odborníků podle nově navrhovaného § 9a odst. 1 až 3, kteří spadnou do kariérního systému, ale atestační řízení pro 2 KS jim bude odloženo do doby, kdy začnou splňovat požadavky na odbornou kvalifikaci.

Počítání adaptačního období u osob, které nespádají do kariérního systému, ale v průběhu svého působení na škole si dodělají kvalifikační předpoklady

26. V části první čl. I dosavadním bodě 41 v § 29d se za odstavec 4 vkládá nový odstavec 5, který zní:

„(5) Učitel, který v období bezprostředně předcházejícím atestačnímu řízení pro druhý kariérní stupeň vykonával činnost učitele, aniž by se na něj vztahoval kariérní systém, se započítává doba výkonu činnosti učitele do běhu adaptačního období.“

Dosavadní odstavce 5 až 7 se označují jako odstavce 6 až 8.

Odůvodnění:

Kariérní systém se primárně má vztahovat na osoby, které mají potřebnou odbornou kvalifikaci, byť se z toho v odůvodněných případech navrhuje činit výjimky, např. v případě učitelů podle § 32. Tento návrh však míří na ty učitele, kteří příslušnou odbornou kvalifikaci nemají, ale přesto na škole učí. Typicky se může jednat např. o případy, kdy po nezbytně nutnou dobu mohou být výchova a vzdělávání zajišťováno osobou, která nespĺňuje předpoklad odborné kvalifikace. Přestože by se mělo jednat o výjimečná řešení, v praxi může nastat situace, kdy takový učitel vzdělává děti např. po dobu 2 let a mezitím si dodělává odbornou kvalifikaci. Návrh tedy umožňuje, aby se takovému učiteli započítala doba, kdy již vykonával činnost učitele, do adaptačního období a o tuto dobu se mu tedy toto období zkrátilo. Jakmile si tedy učitel dodělá příslušnou odbornou kvalifikaci, začne se na něj vztahovat kariérní systém. Mohou nastat dvě situace:

- a) učitel vykonával činnost učitele méně než 2 roky – pak je po zbývající dobu zařazen jako učitel v prvním kariérním stupni a vztahuje se na něj po zbývající dobu adaptační období, nebo
- b) učitel vykonával činnost učitele déle než 2 roky – pak může jít přímo k atestačnímu řízení pro druhý kariérní stupeň.

Toto obecné pravidlo se uplatní pro všechny případy, kdy osoba nemá příslušnou odbornou kvalifikaci, ale vykonává činnost učitele.

Zavedení hodnocení učitelem v KS3, které je podkladem pro ověření dosažení profesních kompetencí při atestačním řízení pro třetí kariérní stupeň

27. V části první čl. I dosavadním bodě 42 v § 29g se na konci odstavce 2 tečka nahrazuje slovy „, a“ a doplňuje se nové písmeno e), které zní:

„e) hodnocení učitele ve třetím kariérním stupni, který vykonává činnost pedagogického pracovníka na jiné škole stejného druhu, v atestačním řízení pro třetí kariérní stupeň; hodnocení vychází z nejméně dvou osobních návštěv při výuce hodnoceného učitele.“

28. V části první čl. I dosavadním bodě 42 v § 29g se doplňuje nový odstavec 7, který zní:

„(7) Osobní účast učitele ve třetím kariérním stupni při výuce hodnoceného učitele je jiným úkonem v obecném zájmu. Učiteli ve třetím kariérním stupni náleží za hodnocení učitele odměna, kterou poskytuje pověřená organizace.“

Odůvodnění:

Navrhuje se v zájmu zajištění co největší objektivity doplnit nový podklad, ze kterého vychází ověření kompetence při atestačním řízení pro třetí kariérní stupeň. Tímto by mělo být hodnocení učitele ve třetím kariérním stupni, které by obsahovalo zprávu z nejméně dvou hospitací při výuce hodnoceného učitele, při kterých by hodnotící učitel osobně mohl posoudit kompetence učitele.

Úprava atestačního řízení v návaznosti na zavedení odborníků, kterým se může uznat kvalifikace

29. V části první čl. I dosavadním bodě 42 v § 29h se na konci odstavce 1 doplňuje věta „Učitel, kterému byl uznán předpoklad odborné kvalifikace podle § 9a odst. 1 až 3, koná atestační řízení nejdříve po dni, kdy začal splňovat požadavky na odbornou kvalifikaci podle § 9.“.

Odůvodnění:

Tzv. odborníkům z praxe, kterým se výše navrhuje stanovit povinnost doplnit si potřebnou kvalifikaci do 4 let ode dne vzniku pracovního poměru k právnické osobě vykonávající činnost střední školy, začne dnem jejich nástupu běžet dvouleté adaptační období v rámci kariérního systému. Protože však zákon stanoví podmínku doplnění kvalifikace až do 4 let, navrhuje se, aby tito zaměstnanci absolvovali atestační řízení nejdříve v okamžiku, kdy si potřebnou kvalifikaci doplní.

Úprava stanovení odměny v návaznosti na zavedení hodnocení učitelem v KS3

30. V části první čl. I v dosavadním bodě 42 v § 29k odst. 1 písm. b) se za slova „atestační komise“ vkládají slova „a učitele ve třetím kariérním stupni, který provádí hodnocení učitele podle § 29g odst. 2 písm. e),“

31. V části první čl. I v dosavadním bodě 42 v § 29k odst. 2 se na konci textu písmene d) doplňují slova „a učitele ve třetím kariérním stupni, aby provedl hodnocení učitele podle § 29g odst. 2 písm. e)“.

32. V části první čl. I v dosavadním bodě 42 v § 29k odst. 2 se na konci textu písmene g) doplňují slova „a učitele ve třetí kariérním stupni, který provádí hodnocení učitele podle § 29g odst. 2 písm. b)“

Odůvodnění:

Učiteli ve třetím kariérním stupni, který bude provádět hodnocení, bude za výkon této činnosti příslušet odměna, jejíž výši stanoví ministerstvo.

Legislativně technická úprava v návaznosti na posunutí účinnosti kariérového poradce

33. V části první čl. I v dosavadním bodě 45 se text „28n“ nahrazuje textem 28m“.

34. V části první čl. I se za dosavadní bod 45 vkládá nový bod 46, který zní:

„46. V § 35 se text „28m“ nahrazuje textem „28n“.

35. V dosavadní části čtvrté se v čl. V za slova „dnem 1. září 2017“ doplňují slova „s výjimkou čl. I bodu 46 (k §35 – v návaznosti na vložení kariérového poradce § 28n), který nabývá účinnosti dnem 1. září 2021“.

Odůvodnění:

V souvislosti s posunutím účinnosti ustanovení o kariérovém poradci je nutné změnit odkazy.

Legislativně technické zpřesnění přechodného ustanovení pro učitele, kteří ke dni účinnosti nevykonávají činnost učitele

36. V části první čl. II se na konec textu dosavadního bodu 3 doplňují slova „, pokud tento pracovní poměr vznikl do 10 let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona“.

Odůvodnění:

Navrhuje se upřesnit období, během kterého lze překlopit do druhého kariérního stupně osoby, které ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona nevykonávají činnost učitele.

Úprava přechodného ustanovení v návaznosti na zavedení hodnocení učitelem v KS3

37. V části první čl. II dosavadním bodě 5 se za text „§ 29j odst. 2 písm. d)“ doplňují slova „a činnost učitele ve třetím kariérním stupni, který provádí hodnocení podle § 29g odst. 2 písm. e)“.

Odůvodnění:

Do doby, než bude dostatečný počet učitelů ve třetím kariérním stupni, bude moci hodnocení provádět i učitel, který bude splňovat požadavky stanovené v tomto přechodném ustanovení i pro členy atestačních komisí pro třetí kariérní stupeň, tj. jedná se o pedagogického pracovníka, má odbornou kvalifikaci získanou vysokoškolským vzděláním v magisterském studijním programu a má 15ti letou pedagogickou praxi.

Legislativně technická úprava - zrušení přechodného ustanovení + úprava v návaznosti na úpravu zmocnění

38. V části první čl. II se dosavadní body 7 a 11 zrušují.

Dosavadní body 8 až 11 se označují jako body 7 až 9.

Odůvodnění:

V návrhu zákona se navrhuje zrušit přechodné ustanovení, které se váže k návrhu ustanovení, jehož textace však byla vypuštěna. Nedopatřením se však toto nepromítlo do úpravy v přechodných ustanoveních. Rovněž se v návaznosti na úpravu zmocnění k vydání vyhlášky o standardu učitele navrhuje zrušit přechodné ustanovení, které je nyní již nepotřebné.

Navrhuje se odložit účinnost ustanovení o plánech pedagogického rozvoje školy a osobní plán profesního rozvoje na 1. 9. 2018

39. V části první čl. II se doplňuje nový bod 12, který zní:

„12. Plán pedagogického rozvoje školy a osobní plán profesního rozvoje se vytváří poprvé od 1. 9. 2018.“.

Odůvodnění:

Navrhuje se odložit o 1 rok termín, od kdy školy a pedagogičtí pracovníci, resp. učitelé povinně vytváří plán pedagogického rozvoje školy a osobní plány profesního rozvoje. Školy i učitelé tak budou mít dostatek času se na tyto plány připravit. V případě, kdy by nedošlo k odložení, by mohla nastat situace, kdy by legisvakanční doba mohla být velmi krátká.

Změna školského zákona

- Zrušení v § 16 odst. 11

- financování – provazba na sněmovní tisk 841

- změna počtu hospitací ČŠI u učitele, který se přihlásil na atestační řízení pro KS3

40. V části druhé čl. III se doplňují nové body 1 až 3, které znějí:

„1. V § 16 se odstavec 11 zrušuje.

Odůvodnění:

Předně se navrhuje zrušit ustanovení odstavce 11 v § 16. Ustanovení vymezuje potřebu povinného souhlasu ministerstva, případně krajského úřadu s využitím asistenta pedagoga, pokud má dojít k navýšení poskytování finančních prostředků ze státního rozpočtu z tohoto důvodu. S ohledem na skutečnost, že od 1. září 2016 je účinná nová právní úprava týkající se uspokojování potřeb (včetně finančních) žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, je dané ustanovení nadbytečné a prakticky představuje pouze administrativní zátěž pro krajské úřady a ministerstvo, protože asistent pedagoga je jeden z druhů personálních podpůrných opatření, na které vzniká ze zákona automaticky nárok za splnění zákonem stanovených podmínek. Schvalování krajským úřadem, či ministerstvem je v zásadě pouze formální postup.

Navrhuje se upravit ustanovení účinnosti takovým způsobem, aby zrušení § 16 odst. 11 nabylo účinnosti dnem vyhlášení a nedocházelo nadále k dalším zbytečným administrativním krokům ze strany ministerstva a krajských úřadů.

2. V § 161 odst. 1 bodu 1 se slova „zvláštních příplatků podle nařízení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, příplatků za vedení podle zákoníku práce a specializačních příplatků pedagogických pracovníků podle § 133 odst. 1 zákoníku práce“ nahrazují slovy „příplatků pedagogických pracovníků podle § 133 odst. 1 zákoníku práce, příplatků za vedení podle zákoníku práce a příplatků pedagogických pracovníků podle § 133 odst. 2 zákoníku práce“.

3. V § 161 odst. 3 písm. c) se slova „specializačních příplatků podle § 133 odst. 2“ nahrazují slovy „příplatků pedagogických pracovníků podle § 133 odst. 3“.

Dosavadní body 1 a 2 se označují jako body 4 a 5.

41. V dosavadní části čtvrté se v čl. V za slova „dnem 1. září 2017“ doplňují slova „s výjimkou čl. III bodu 1 (zrušení § 166 odst. 11), který nabývá účinnosti patnáctým dnem po vyhlášení, a čl. III bodů 2 a 3 (změna v § 161), které nabývají účinnosti dnem 1. září 2018“.

Odůvodnění:

Navrhuje se upravit ustanovení § 161, a to v reakci na změnu § 133 zákoníku práce, kterou sněmovní tisk č. 959 přináší.

42. V části druhé čl. III dosavadním bodě 2 v § 176a se slova „nejméně čtyřikrát“ nahrazují slovem „dvakrát“.

Odůvodnění:

Navrhuje se snížit počet hospitací České školní inspekce u učitele, které se přihlásil k atestačnímu řízení pro třetí kariévní stupeň. Součástí ověřování dosažení profesních kompetencí

je vedle tzv. portfolia i hodnocení ředitele školy a hodnotící zpráva České školní inspekce. Dle stávajícího návrhu by Česká školní inspekce měla vykonat 4 hospitace u učitele v průběhu jednoho roku. Počet 4 hospitací se jeví jako nepřiměřeně vysoký a administrativně zatěžující všechny strany. Navrhuje se proto snížit počet hospitací České školní inspekce na 2 a současně se navrhuje, aby součástí ověření dosažených profesních kompetencí bylo rovněž hodnocení učitelem ve třetím kariérním stupni.

Změna zákoníku práce – příplatky za třídnictví

43. V části třetí čl. IV v dosavadním bodě 2 v § 133 odstavec 1 zní:

„(1) Učiteli za výkon práce třídního učitele v základní škole, střední škole, vyšší odborné škole nebo za výkon práce vedoucího oddělení na konzervatoři nebo základní umělecké škole nebo za výkon práce vedoucího studijní skupiny na vyšší odborné škole přísluší příplatek ve výši 1 000 až 1 500 Kč měsíčně.“.

44. V dosavadní části čtvrté se v čl. V za slova „dnem 1. září 2017“ doplňují slova „s výjimkou čl. IV novelizačního bodu 2 § 133 odst. 1 (třídnický příplatek), který nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2018.“.

Odůvodnění:

Vládní návrh zákona navrhoval diferencovat příplatek za třídnictví podle typu školy, a to v rozmezí 500 – 2000 Kč. Při projednávání tohoto návrhu se však ukázalo, že vhodnější bude systém, kdy pro všechny typy školy bude příplatek za třídnictví nastaven shodně s tím, že bude stanoveno rozmezí, ve kterém se budou moci jednotlivé školy pohybovat.

Finanční dopady: příplatek za třídnictví ve verzi vládního návrhu je kalkulován zvýšeným ročním finančním dopadem (proti současnému stavu) o 217 mil. Kč. Pokud bychom vyčíslili finanční dopad na zajištění spodní úrovně, tj. 1000 Kč ve všech případech, pak jde o kalkulovaný nárůst finančního dopadu o cca 100 mil. Kč vyšší.

S ohledem na financování, které se vždy provádí na kalendářní rok, je nutné posunout účinnost ustanovení o příplatku za třídnictví, a to tak, aby toto ustanovení bylo účinné od 1. ledna nejbližšího roku, tedy od 1. ledna 2018.

45. V části třetí čl. IV v dosavadním bodě 2 v § 133 odstavec 3 zní:

„(3) Uvádějícímu učiteli za výkon činností uvedených v § 29c zákona o pedagogických pracovnících přísluší příplatek ve výši 3 000 Kč měsíčně; pokud byl uvádějícímu učiteli současně snížen rozsah jeho přímé pedagogické činnosti, přísluší mu příplatek ve výši 1 500 Kč měsíčně. Učiteli ve třetím kariérním stupni za výkon činností uvedených v § 29f odst. 2 zákona o pedagogických pracovnících přísluší příplatek ve výši 3 000 Kč měsíčně.“.

Odůvodnění:

Vládní návrh zákona počítal s tím, že uvádějícímu učiteli by za výkon jeho činnosti příslušel příplatek ve výši 3 000 Kč a nedošlo by ke snížení rozsahu jeho přímé pedagogické činnosti. Protože však praxe je na různých školách jiná, navrhuje se umožnit školám výběr mezi dvěma možnostmi

1) příplatek ve výši 3 000 Kč bez snížení rozsahu nebo

2) příplatek ve výši 1 500 Kč a současně snížení rozsahu přímé pedagogické činnosti.

Finanční dopady: v případě snížení rozsahu PPČ uvádějícím učitelům o 2 hodiny týdně a u učitelů MŠ o 3 hodiny se jedná o finanční dopady ve výši cca 262 mil. Kč ročně.

hlasováno o jednotlivých pozměňujících návrzích:

hlasováno o pozměňovacím návrhu posl. Vlasty Bohdalové

- 1. hlas. - 12(všichni)pro (posl. Bohdalová, posl. Wernerová, posl. Kořenek, posl. Ploc, posl. Grebeníček, posl. Hubáčková, posl. Andrlé-Sylor, posl. Nováková, posl. Vácha, posl. Putnová, posl. Karamazov, posl. Zlatuška)

hlasováno o pozměňovacím návrhu posl. Anny Putnové

- 2. hlas. - 5 pro (posl. Putnová, posl. Vácha, posl. Karamazov, posl. Nováková, posl. Andrlé-Sylor), 1 proti (posl. Bohdalová), 6 zdrželo (posl. Ploc, posl. Wernerová, posl. Kořenek, posl. Zlatuška, posl. Hubáčková, posl. Grebeníček)
- návrh nebyl přijat

hlasováno o pozměňovacím návrhu posl. Zlatušky

- 3. hlas. - 4 pro (posl. Zlatuška, posl. Vácha, posl. Nováková, posl. Karamazov), 0,8 zdrželo (posl. Putnová, posl. Andrlé-Sylor, posl. Bohdalová, posl. Wernerová, posl. Kořenek, posl. Ploc, posl. Hubáčková, posl. Grebeníček)
- návrh nebyl přijat

hlasováno o usnesení č. 210

- 4. hlas. - 6 pro (posl. Ploc, posl. Wernerová, posl. Kořenek, posl. Bohdalová, posl. Zlatuška, posl. Andrlé-Sylor), 0, 6 nehlasovalo (posl. Grebeníček, posl. Hubáčková, posl. Vácha, posl. Putnová, posl. Nováková, posl. Karamazov)
- návrh nebyl přijat

- posl. Kořenek - zpochybnil hlasování - hlasováno o přijetí námítky

- 5. hlas. - 8 pro (posl. Mihola, posl. Wernerová, posl. Ploc, posl. Kořenek, posl. Bohdalová, posl. Vácha, posl. Andrlé-Sylor, posl. Zlatuška) 0, 4 zdrželi (posl. Putnová, posl. Nováková, posl. Hubáčková, posl. Grebeníček)

nové hlasování o usnesení č. 210

- 6. hlas. - 8 pro (posl. Mihola, posl. Ploc, posl. Wernerová, posl. Kořenek, posl. Bohdalová, posl. Grebeníček, posl. Zlatuška, posl. Andrlé Sylor), 0, 5 nehlasovalo (posl. Vácha, posl. Putnová, posl. Nováková, posl. Hubáčková, posl. Karamazov)
- návrh byl přijat

bod 3. Různé

Bod nenaplněn.

bod 4. Stanovení termínu a programu příští schůze

přijato usnesení č. 211 - výbor pověřuje svého předsedu, aby svolal výbor na den 22. března 2017 od 10.00 hod. a do programu zařadil body, které výboru přikáže schůze Poslanecké

sněmovny, popř. ty, které vyplynou z aktuální situace - 7. hlas. - 10(všichni) pro
(posl. Bohdalová, posl. Wernerová, posl. Kořenek, posl. Ploc, posl. Míhola, posl. Grebeníček,
posl. Hubáčková, posl. Vácha, posl. Andrlé-Sylor, posl. Vácha).

Nina Nováková, v. r.
ověřovatelka
výboru pro vědu, vzdělání,
kulturu, mládež a tělovýchovu

Jiří Zlatuška, v. r.
předseda
výboru pro vědu, vzdělání,
kulturu, mládež a tělovýchovu